Зберігання та перевезення агропродукції в Україні

1. Зберігання

2. Морські перевезення

3. Перевезення залізничним транспортом

4. Автомобільні перевезення

- Автоперевезення зерна
- Автоперевезення овочів та картоплі
- Автоперевезення цукрових буряків
- Автоперевезення свіжих фруктів
- Автоперевезення тварин, птиці, бджіл

1. Зберігання

В Україні зерно підлягає зберіганню у зернових складах. Разом з тим, власники зерна мають право зберігати зерно у власних зерносховищах.

В Україні зернові склади зобов'язані приймати на зберігання зерно від будь-якої особи. При прийманні зерна на зберігання зернові склади зобов'язані здійснити аналіз його якості.

Зберігання зерна здійснюється на підставі договору складського зберігання зерна, який є публічним, а його форма – затверджена Кабінетом Міністрів України. Укладення договору супроводжується виданням складського документу.

У відповідності до українського законодавства, існує кільки видів складських документів. Вони мають різні призначення, але загалом всі підтверджують отримання зерновим складом зерна.

Види складських документів:

- подвійне складське свідоцтво;
- просте складське свідоцтво;
- складська квитанція.

Подвійне складське свідоцтво складається з двох частин – складського свідоцтва та заставного свідоцтва (варанта), які можуть бути відокремлені одне від одного. В основному, подвійне складське свідоцтво використовується у випадку кредитування під заставу зерна. Власник заставного свідоцтва має право вимагати від особи, яка отримала кредит, його повернення, а також застави на зерно на суму відповідно до суми боргу.

Складське та заставне свідоцтво можуть передаватися разом або окремо за передавальними написами (індосаментами).

Просте складське свідоцтво видається на пред'явника. Власник простого складського свідоцтва має право розпоряджатися зерном, що зберігається на зерновому складі. При цьому до передачі зерна прирівнюється передача простого складського свідоцтва.

Якщо зерновий склад приймає зерно на зберігання без видачі простого або подвійного складського свідоцтва, то для підтвердження прийняття зерна на зберігання він повинен видати складську квитанцію.

Зернові склади ведуть спеціалізований реєстр складських документів на зерно, а також зобов'язані вносити відомості в реєстр зерна, отриманого на зберігання.

Збитки, завдані поклажодавцеві втратою, нестачею чи пошкодженням зерна, відшкодовуються зерновим складом:

- за втрату та нестачу зерна – у розмірі вартості втраченого або такого, що його не вистачає, зерна;
- за пошкодження зерна – у розмірі суми, на яку знизилася його вартість.

2. Морські перевезення

Морські перевезення в Україні регулюються спеціальним законодавством – Кодексом торговельного судноплавства, а також законодавством, яке регулює транспортні та комерційні відносини в цілому.

Крім того, міжнародні морські перевозки сільськогосподарської продукції з України регламентуються нормами низки багатосторонніх міжнародних договорів – Міжнародною конвенцією про уніфікацію деяких правил, що стосуються коносаментів 1924 року (Гаазькі правила), Протоколом про зміну Міжнародної конвенції про уніфікацію деяких правил, що стосуються коносаментів 1924 року (Правила Вісбі), Конвенцією ООН про морське перевезення вантажів 1978 року.

Спори, пов'язані з торговельним мореплавством, розглядаються Морською арбітражною комісією при Торгово-промисловій палаті України (Морська арбітражна комісія). Якщо в спорі бере участь іноземна юридична або фізична особа, такий спір може бути передано на розгляд іноземного суду або арбітражу.

Базовим документом, який регулює відносини щодо перевезення вантажу морем, є договір морського перевезення вантажу. Такий договір в Україні повинен бути укладений у письмовій формі.

Документами, що підтверджують наявність і зміст договору морського перевезення вантажу, є рейсовий чартер (якщо договір передбачає умову надання для перевезення всього судна, його частини або окремих суднових приміщень) та коносамент.

Українське законодавство недостатньо чітко розрізняє регулювання фрахту судна та перевезення вантажу. Тому для уникнення спорів важливо при укладенні договору чітко формулювати предмет договору.

Вантажно-розвантажувальні роботи в українських морських портах здійснюють портові оператори та оператори терміналів. Їх діяльність регламентується окремими правилами надання послуг в морських портах України.

Українське законодавство відносить до вантажно-розвантажувальних робіт, які повинні здійснювати портові оператори, зокрема, такі роботи:

- навантаження і вивантаження вантажів;
- зачистка трюмів суден, вагонів після вивантаження вантажів;
- переміщення вантажу;
- кріплення, спецкріплення вантажів;
- штивка;
- зважування, маркування та сортування (розсортовування);
- приведення вантажу до транспортабельного стану;
- інші роботи та послуги.

Для отримання вантажу або його відправки, замовник портових послуг повинен підтвердити свої повноваження транспортним документом або довіреністю вантажовідправника/вантажоодержувача залежно від умов поставки вантажу.

При транспортуванні зерна морем сторони угоди зазвичай керуються проформами GAFTA. Форми транспортування (фрахтування або перевезення) встановлюються в залежності від положень обраного контракту GAFTA.

У випадку продажу зерна на умовах CIF або похідних продавець зобов'язаний укласти договір фрахтування (чартер) судна. Такі договори переважно укладаються на основі стандартних проформ, використання яких залежить як від регіону, з якого здійснюється експорт, так і від виду вантажу, що буде перевозитись. Найбільш популярною проформою при перевезеннях з України є Synacomex (Continent Grain Charter Party).

Судно, яке перевозить зерно, повинно мати документ про дозвіл відповідно до Міжнародного зернового кодексу. При цьому обов'язковою умовою перевезення зернових є забезпечення судновласником чистого, сухого та готового до завантаження трюму та підтримки відповідного рівня температури та вологості зерна.

Обов'язковою умовою контрактів поставки зернових є фумігація зерна. При постачанні зерна за контрактами GAFTA, фумігація здійснюється акредитованою компанією згідно з правилами фумігації GAFTA 132.

Додатково державними санітарними правилами для морських суден України передбачено ряд вимог до суден, що транспортують зерновий вантаж, пов'язаних з дотриманням безпеки при здійсненні фумігації.

3. Перевезення залізничним транспортом

В Україні перевезення зернових здебільшого здійснюється насипом в спеціально обладнаних вагонах. В окремих випадках, до передачі для транспортування залізницею, власник зерна повинен отримати спеціальні дозвільні документи.

Законодавством, зокрема Статутом залізниць України та низкою спеціалізованих правил, встановлені окремі вимоги до транспортування в залежності від виду зерна, яке перевозиться, та його характеристик.

Наприклад, жито, пшениця, овес, ячмінь, гречка, просо, кукурудза в зерні, насіння олійних та бобових культур, рис нерушений, зернові відходи та відходи переробки зерна, висівки, комбікорми, жом сушений, макуха, шрот перевозяться насипом у спеціалізованих вагонах для зерна (далі – вагони-зерновози), а також у критих вагонах з дверними загородженнями (щитами). При цьому зерно вологістю понад 16% і просо вологістю понад 15% можуть перевозитися виключно на особливих умовах за окремими договорами з Укрзалізницею.

У випадку зараження зерна шкідниками, рослинними хворобами або бур'янами дезінсекція вагонів після перевезення зараженого зерна провадиться засобами і за рахунок одержувачів.

Міжнародне перевезення залізничним транспортом здійснюється згідно Договору про користування вантажними вагонами в міжнародному сполученні та доданим до нього правилам. Цими правилами, зокрема, регулюються процедури перестановки вагонів з більш широких колій української залізниці на вужчі колії залізниць ЄС, визначається перелік пунктів перестановки та інші правила, які потрібно враховувати, зокрема, при експорті української агропродукції залізничним транспортом.

4. Автомобільні перевезення

Автомобільні перевезення агропродукції в Україні регламентовані спеціальними правилами та відрізняються в залежності від виду агропродукції, яка перевозиться.

Автоперевезення зерна

Автоперевезення зерна в Україні може здійснюватися тарним або безтарним способом. При цьому заборонено перевозити в тарі зерно вологістю більше 15%, те, яке знаходиться у стані самозігрівання, заражене шкідниками, підмочене зерно, зерно без належного відправницького маркування на мішках, у нестандартній або несправній тарі, зерно без якісних посвідчень.

Основною тарою для зернових вантажів можуть бути цупкі, сухі, не прілі мішки, не заражені шкідниками і без сторонніх запахів.

Приймання та здача зерна здійснюється перевізниками за масою.

Автоперевезення овочів та картоплі

При перевезеннях картоплі та овочів перевізники, вантажовідправники і вантажоодержувачі зобов'язані вживати заходів по охороні їх від механічних пошкоджень, а також від атмосферних опадів, впливу низьких та високих температур.

Приймання від вантажовідправника і здача вантажоодержувачу картоплі та овочів виконуються перевізниками за масою відповідно до

товарно-транспортних накладних.

Автоперевезення цукрових буряків

У договорах на перевезення цукрових буряків автомобільним транспортом повинна передбачатися можливість використання автомобілів у зворотному напрямку для перевезень жому.

Робота автомобільного транспорту при перевезенні цукрових буряків виконується за годинним графіком.

Цукрові буряки перевозять автомобілями з бортовою платформою та автомобілями-самоскидами, не навантажуючи їх в мішки чи іншу тару.

Приймання від сільгоспвиробників цукрових буряків та здача їх на приймальні пункти здійснюються перевізниками за масою.

Автоперевезення свіжих фруктів

Фрукти, ягоди, виноград і баштанні культури перевозять в рефрижераторах, ізотермічних автомобілях, автомобілях-фургонах або автомобілях (автопоїздах) з бортовою платформою.

Автоперевезення тварин, птиці, бджіл

Перевізники, вантажовідправники та вантажоодержувачі при перевезенні тварин і птиці зобов'язані дотримуватись діючих ветеринарно-санітарних правил.

Для перевезення тварин і птиці перевізники зобов'язані надавати спеціально обладнані для перевезення тварин і птиці автомобілі. Забороняється перевезення тварин і птиці на автомобілях-самоскидах, а також на автомобілях після перевезення отруйних речовин і хімікатів без попередньої санітарної обробки рухомого складу.

При перевезенні тварин і птиці вантажовідправник зобов'язаний видати Перевізнику (експедитору) ветеринарне свідоцтво встановленої форми, а у разі потреби – і дозвіл карантинної служби. Для супроводження тварин і птиці вантажовідправник зобов'язаний призначати експедитора. Функції експедитора може виконувати водій.

Якщо термін перевезення тварин і птиці перевищує 6 годин, вантажовідправник зобов'язаний забезпечити їх кормами.

Перевізник не несе відповідальності за падіж тварин і птиці під час транспортування через хворобу, неправильне розміщення, невідповідність температури повітря умовам перевезень окремих видів тварин і птиці.

Бджіл можна перевозити тільки в літній або перехідні періоди.